

yaku-sumu-vitracheno-na-provedennya-krimskoj-platforni-dokument-779936.html

7. МЗС запустило офіційний сайт "Кримської платформи". URL: <https://suspilne.media/155411-mzs-zapustilo-oficijnij-sajt-krimskoj-platforni/>

8. Президент України та учасники саміту Кримської платформи оглянули головний офіс ініціативи в Києві. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-ta-uchasniki-samitu-krimskoj-platforni-o-70301>

9. Кримська платформа. Експертна мережа. URL: <https://crimea-platform.org/ekspertna-merezha/>

10. Фонд «Східна Європа». Річний звіт 2022/2023. URL: https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/annual_report_2021-22_UA.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-398-2-16>

Чеканов В. Ю.,

кандидат історичних наук,

старший викладач кафедри філософії та історії

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РЕІНТЕГРАЦІЇ РЕГІОНІВ У ХХ СТ. ТА ПРОБЛЕМА ДОЦІЛЬНОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В СИТУАЦІЇ З КРИМОМ

Західна цивілізація протягом ХХ ст. пройшла через декілька ситуацій, пов'язаних з реінтеграцією регіонів, раніше окупованих Німеччиною (Ельзас–Лотарингія у Франції, Північний Шлезвіг у Данії, Судети в Чехословаччині). Це веде нас до питання, чи є існує якийсь сукупний досвід їх реінтеграції і чи застосовний він у поточній ситуації з Кримом?

Три згадані вище ситуації характеризуються тим, що в них агресором виступала одна і та ж країна – Німеччина. Усі три ситуації спершу носили характер двосторонніх конфліктів, причому криза 1938 р. навколо Судет не вилилася озброєне протистояння. В усіх випадках реінтеграція відбулася тільки після втручання широких міжнародних коаліцій у ході світових війн, причому мало місце військово-блокове втручання – Антанти у перших двох і Антигітлерівської коаліції в третьому випадку [3; 4]. Відновлення територіальної цілісності країн, потерпілих від агресії, в усіх цих випадках не стало результатом двосторонніх домовленостей. Воно тлумачилося як

відновлення справедливості, виправлення порушень міжнародного права. Можна припустити, що ця риторика стала прямим наслідком саме широкого міжнародного втручання. На відміну від нього, двосторонні домовленості, скоріше, носять характер обміну (поступок на гарантії), який розглядається сторонами як взаємовигідний, прийнятний для жертви, і подається міжнародному загалу якраз у такому ключі.

Нагадаємо, що усі три анексії супроводжувалися саме двосторонніми домовленостями, що закріпили новий правовий статус Північного Шлезвігу в 1864 р., Ельзас – Лотарингії в 1871 р., Судет у 1938 р. Реінтеграція цих регіонів у 1919 та 1945 рр. повинна була проходити і пройшла на інших засадах, ніж анексія. Апеляція до права і справедливості тепер дозволяла “не бачити” правового характеру тих договорів, що закріпили анексію. Віднині вони починають розглядати як вимушені, несправедливі, і апеляція до них уже не є підставою для легітимізації результатів агресії, хоча в жодній з цих ситуацій не було ні широкого опору населення анексованого регіону, ні спроб реваншу.

В ситуації з Кримом ми спостерігаємо відмінності. Анексія 2014 р. не завершила конфлікт, а, навпаки, сильно загострила його. Міжнародно-правового визнання анексії не сталося з боку ні України, ні міжнародного співтовариства. Однак це навряд чи впливає на сприйняття кримської ситуації як відмінної від попередніх. Справа не у визнанні / невизнанні анексії, а у дієвому скасуванні її наслідків. Лише акт скасування ставить тих, хто його здійснює, в однозначну позицію щодо агресора. Невизнання все ще дозволяє ухилитися від санкцій щодо агресора, від підтримки жертви, гарантування її безпеки і т.д. Красномовними прикладами є, скажімо визнання Австралією самопроголошеної незалежної Литви у 1990 р., відкликане потім назад, або (в нашому випадку) ігнорування гарантій Будапештського меморандуму 1994 р.

Отже, в усіх трьох ситуаціях ХХ ст. однозначність позиції виникала лише внаслідок утворення і застосування проти агресора військово-політичних блоків, які після перемоги продиктували йому свою волю. Відновлення історичної справедливості виступало результатом диктату, і виникало лише за двох умов:

- 1) створення коаліцій;
- 2) растосування коаліцій.

Поточна ситуація з Кримом характеризується тим, що обидві умови відсутні, хоча перша з них періодично симулюється т.зв. “партнерами” України. Засобом цього є санкції, однак для їх ініціаторів вони апріорі не повинні створювати обов’язку до виконання другої умови і, відповідно, не носять характеру диктату. Санкції, введені проти РФ у 2022–2023 рр., призвели до падіння її економіки усього на 1,2%, і, в разі програшу колективного Заходу у конфлікті з Росією, збитки

теоретично можуть бути пробачені переможницею як нехтовно малі і перекриті відновленим товарообігом. Характерно, що ініціатори санкцій уникають можливого ототожнення понять “партнери” і “союзники”, нагадують, що вони не воюють, не є стороною конфлікту, ухиляються від переведення економіки на військові рейки і т. і. [1].

Таким чином, та сторона, яка здатна створити тиск (диктат) на агресора, протягом двох років уникає цього [2]. За таких умов реінтеграція Криму з урахуванням європейського досвіду є неможливою. Ознакою зміни ситуації може стати поява двох вищезгаданих умов.

Останнє, про що має сенс сказати, це питання “європейських цінностей”, які начебто захищає Україна. Риторика західних демократій щодо них не відміняє того факту, що у них не менше спільних цінностей з Росією: це цінності суспільного комфорту, стабільності, привілеїв від високих прибутків, діалогу та компромісів. У цих цінностях на Заході Україна наразі не зацікавлена. Тому що похідним від них є непорушне дотримання Заходом демократичних принципів та процедур, яке дозволяє Росії використовувати ті самі майданчики, що і до початку СВО: міжнародні організації, двосторонні відносини, міжнародна кредитна система, західні ЗМІ, культурно-спортивні обміни тощо). Загалом, аналіз ситуації міг би привести нас до висновку про ерозію системи європейських цінностей, але цей сюжет перебуває уже за рамками теми доповіді.

Список використаних джерел:

1. Карпець Олександр. Захід програє Москві гонку озброєнь. Про Україну і говорити нічого. URL: <https://enovosty.com/uk/service-ukr/topnews-ukr/full/0212-zaxid-prograye-moskvi-gonku-ozbroyen-pro-ukrainu-i-govoriti-nichogo> [дата звернення 29.02.2024].
2. Карпець Олександр. У запеклій війні України проти російської агресії першим капітулює Захід. URL: <https://enovosty.com/uk/service-ukr/topnews-ukr/full/2811-u-zapekliv-vijni-ukraini-proti-rosijskoi-agresii-pershim-kapituluyue-zaxid> [дата звернення 29.02.2024].
3. World War I. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/World_War_I [дата звернення 29.02.2024].
4. World War II. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/World_War_II [дата звернення 29.02.2024].